

אחרי רבים להטות

נסו להבין את הציווי '...אחרי רבים להטות'. שימו לב למבנה הפסוק ולהקשר הכללי.

1. שמות פרק כג

- (א) לא תשא שמע שווא אל תשת ידך עם רשע להית עד חמס: ס (ב) לא תהיה אחרי רבים לרעת ולא תענה על רב לנטות אחרי רבים להטות: (ג) ודל לא תהדר בריבו: ס
  - (ד) פי תפגע שור איבך או חמרו תעה השב תשיבנו לו: ס
  - (ה) פי תראה חמור שנאך רבץ תחת משאו וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו: ס
  - (ו) לא תטה משפט אבינך בריבו: (ז) מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרג כי לא אצדיק רשע: (ח) ושחד לא תקח כי השחד יעור פקחים ויסלף דברי צדיקים: (ט) וגר לא תלחץ ואתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים:
- מהו העיקרון שחז"ל לומדים מפסוק זה. האם הוא תואם את הפשט?

2. תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף נט עמוד ב

אמר רבי ירמיה: שכבר נתנה תורה מהר סיני, אין אנו משגיחין בבת קול, שכבר כתבת בהר סיני בתורה + שמות כ"ג - אחרי רבים להטות. - אשכחיה רבי נתן לאלהו, אמר ליה: מאי עביד קודשא בריך הוא בההיא שעתא? - אמר ליה: קא חייך ואמר נצחוני בני, נצחוני בני.

3. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף ב עמוד א

סנהדרין גדולה היתה של שבעים ואחד, וקטנה של עשרים ושלושה... ומנין לקטנה שהיא של עשרים ושלושה - שנאמר + במדבר לה + ושפטו העדה והצילו העדה, עדה שופטת ועדה מצלת - הרי כאן עשרים. ומנין לעדה שהיא עשרה - שנאמר + במדבר יד + עד מתי לעדה הרעה הזאת, יצאו יהושע וכלב. ומנין להביא עוד שלשה - ממשמע שנאמר + שמות כג + לא תהיה אחרי רבים לרעת - שומע אני שאהיה עמהם לטובה, אם כן למה נאמר אחרי רבים להטות? - לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה, הטייתך לטובה - על פי אחד, הטייתך לרעה - על פי שנים, ואין בית דין שקול - מוסיפין עליהם עוד אחד, הרי כאן עשרים ושלושה. הסבירו מדוע לחלק בין הטייה לטובה לבין הטייה לרעה - מה זה מלמד על טיב הכרעת הרב? הערה חשובה - סנהדרין קטנה דנה בדיני נפשות!

מה טיב הכרעת הרוב ע"פ הנצי"ב? אמתו את דעתו עם שאר המקורות?

4. העמק דבר על שמות פרק כג פסוק ב

אחרי רבים להטות. יש לילך אחרי דעת רבים שמסתמא כדעות הרבים הוא הטוב והישר. זהו פשטא דהאי קרא. והדרשות רבו בזה:

5. ויקרא רבה (מרגליות) פרשה ד ד"ה [ו] תני חזקיה

אמ' ר' אילאסאה גוי אחד שאל את ר' יהושע בן קרחה אמ' לו כת' בתורתכם אחרי רבים להטות (שמות כג, ב) ואנו רבים מכם, מפני מה אי אתם משוים עימנו לעבודה זרה. אמ' לו יש לך בנים, אמ' לו הזכרתני צרתי. אמ' לו למה, אמ' לו בשעה שהן יושבין על שולחני, זה מברך לאלוה פלוני זה מברך לאלוה פלוני ואינן עומדין עד שמפצעין מוחיהן אילו על אילו. אמ' ליה ומשוי את עימהן, אמ' ליה לאו. אמ' לו עד שאתה אומר לי להשוות עמך לך והשוה עם בניך. נדחף והלך לו, אמרו לו תלמידיו ר' לזה דחיתך בקנה לנו מה את משיב, אמ' להן אין אני משיב אתכם ריקנין. בעשו כת' שש נפשות וכת' בו נפשות הרבה, דכתוב ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנותיו ואת כל נפשות ביתו (בראשית לו, ו). יעקב שבעים

נפש וכתוב בו נפש אחת, דכתיב בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה וגו' (דברים י, כב). אלא עשו על ידי שעבד אלהות הרבה כת' בו נפשות הרבה, יעקב על ידי שלא עבד אלהות הרבה כתוב בו נפש אחת, דכתיב ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש (שמות א, ה).

- בסופו של דבר, מה התשובה שהשיב ר' יהושע לגוי?

- דרשת נפשות - נפש, מציבה תנאי לסמכותו של הרוב - מהו? מדוע היא תנאי?

6. מדרש תהלים (בובר) מזמור יב ד"ה [ד] אמרות ה'

[מזוקק שבעתים]. אמר ר' ינאי לא ניתנה דברי תורה חתיכין, אלא על כל דבור שהיה אומר הקב"ה למשה היה אומר מ"ט פנים טהור, ומ"ט פנים טמא, אמר לפניו רבונו של עולם עד מתי נעמוד על בירורו של דבר, אמר ליה אחרי רבים להטות, רבו המטמאין טמא, רבו המטהרין טהור, ר' אבהו בשם ר' יונתן אמר תלמיד וותיק היה לו לר' עקיבא, ור' מאיר שמו, והיה מטהר את השרץ מן התורה במ"ט פנים טהור, ובמ"ט פנים טמא, ר' יהושע בן לוי אמר תינוקות שהיו בימי שאול ודוד ובימי שמואל, היו יודעין לדרוש את התורה במ"ט פנים טהור, ובמ"ט פנים טמא, כמפורש במזמור ז'.

7. ספר העיקרים מאמר שלישי פרק כג

ולפי שאפשר שיפול מחלוקת בין חכמי ישראל בדבר שלא בא הקבלה בו אלא שיוצא באחת מה"ג מדות או באחת משאר דרכי ההבנה, הסכימה החכמה האלהית כדי שתהיה תורת השם יתברך תמימה לסלק המחלוקת ההוא במה שאפשר, וזה בשנתנה ההכרעה בכל דור ודור לרוב החכמים ואמרה אחרי רבים להטות (שמות כ"ג ב'), ואמרה גם כן לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (דברים י"ז א'), ובארו רבותינו ז"ל אפילו יאמרו לך על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין, וכונתם בזה לומר כי לפי שכל אדם מדרכו לחשוב מחשבות וליחס לעצמו ההתבוננות והסברה וההשכל יותר מכל מה שזולתו, עד שתמצא כמה פתאים ונשים ועמי הארץ מדברים תועה על החכמים ויחשבו עצמם משכילים יותר מהם, אמר הכתוב כי אף אם יראה לחולק שהחכמים אומרים על ימין שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין לא יזוז מדבריהם לעולם, אבל תהיה ההכרעה מסורה תמיד אל רוב החכמים, ואף אם אפשר שיהיה היחיד יותר חכם מכל אחד מהם ויהיה יותר מסכים אל האמת מכולם, תהיה ההלכה כהכרעת הרוב, ואין היחיד רשאי לחלוק עליהם לעשות מעשה כדבריו כלל.

וזהו ענין ר' יהושע עם רבי אליעזר בבבא מציעא, כי אף על פי שרבי אליעזר היה מופלג בחכמה יותר מכולם עד שיצתה בת קול ואמרה מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום, עמד ר' יהושע על רגליו ואמר לא בשמים היא, כלומר שאף על פי שהאמת יהיה כדברי רבי אליעזר אין ראוי שנגיח דברי המרובין לעשות כדברי היחיד, כי כבר נתנה לנו תורה על הר סיני שכתוב בה אחרי רבים להטות, ואם בדבר אחד נעשה כדברי היחיד ונגיח דברי המרובין, יתחדש מחלוקת גדולה בישראל בכל דור ודור, כי כל יחיד יבא לחשוב שהאמת אתו ויעשה כדבריו הלכה למעשה, ובזה תפול התורה בכללה, ועל כן ראוי שלא נגיח הדרך הכולל שהוא ללכת אחר הרוב ולהניח דברי היחיד או דברי המעטים, ובלבד שיהיו הרוב דעת החכמים לא רוב דעות עמי הארץ, לפי שההמון ועמי הארץ נפתים לדבר שאינו עד שיבואו להעיד עליו ולומר שהוא כן.

וכבר הזהיר שלמה על זה ואמר שאין ראוי להמשך אחר הסכמת ההמון, שהרי אנו רואים אותם מסכימים בכמה דברים בחלוקת האמת, וזה שהרי ההמון לא יבוזו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב (משלי ו' ל'), וזהו מוסכם אצלם ובלתי מגונה, ואינו כן לפי האמת, אבל אם נמצא ישלם שבעתים ואת כל הון ביתו יתן (משלי ו' ל"א), לפי משפטי התורה שאמרה אם אין לו ונמכר בגנותו (שמות כ"ב ב'), וכן יסכימו ההמון כי הנואף אינו ראוי לעונש אבל יאמרו כי נואף אשה חסר לב (משלי ו' ל"ב), וראוי לחמול עליו כי הוא מזיק לעצמו ומשחית לנפשו והוא יעשה העבירה והרע לעצמו ואין שום בן דעת מזיק לעצמו, ועל כן יאמרו ההמון שהוא חסר לב ואינו ראוי לעונש, ואינו כן לפי האמת כי נגע וקלון ימצא הנואף, ואומר כי קנאה חמת גבר ולא יחמול ביום נקם, לא ישא פני כל כופר ולא יאבה כי תרבה שחד. ועל כן אין ראוי להביא ראיה מהסכמת ההמון כי פעמים יסכימו ההמון על חלוקת האמת, שהרי בימי אחאב ומנשה

ודומיהם היו מסכימים כלם לעבוד עבודה זרה זולתי הנביאים ותלמידיהם. ועל כן ראוי שתהיה ההכרעה מסורה לרוב החכמים בלבד, כי החכמה מתת אלהים היא כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה, ובזה תהיה תורת ה' תמימה בכל דור ודור ובלתי חסרה דבר:

- מדוע ניתנה ההכרעה לרוב?
- מה הבעייתיות בהכרעת הרוב?
- האם הפתרון שמציע ר' יוסף אלבו, פותר את הבעיה בהכרעת הרוב?

לימדו את הסיפור על עקביא בן מהללאל – אין צורך להבין את פרטי הדינים בהם נחלק על חכמים, אלא רק את תוצאות המחלוקת.

8. משנה מסכת עדויות פרק ה משנה ו

עקביא בן מהללאל העיד ארבעה דברים אמרו לו עקביא חזור בך בארבעה דברים שהיית אומר ונעשך אב בית דין לישראל אמר להן מוטב לי להקרא שוטה כל ימי ולא ליעשות שעה אחת רשע לפני המקום שלא יהיו אומרים בשביל שררה חזר בו הוא היה מטמא שער הפקודה ודם הירוק וחכמים מטהרין הוא היה מתיר שער בכור בעל מום שנשר והניחו בחלון ואחר כך שחטו וחכמים אוסרים הוא היה אומר אין משקין לא את הגיורת ולא את שפחה המשוחררת וחכמים אומרים משקין אמרו לו מעשה בכרכמית שפחה משוחררת שהיתה בירושלים והשקוה שמעיה ואבטליון אמר להם דוגמא השקוה ונדוהו ומת בנדויו וסקלו בית דין את ארונו אמר רבי יהודה חס ושלום שעקביא נתנדה שאין עזרה ננעלת בפני כל אדם מישראל בחכמה וביראת חטא כעקביא בן מהללאל ואת מי נדו אליעזר בן חנוך שפקפק בטהרת ידים וכשמת שלחו בית דין והניחו אבן על ארונו מלמד שכל המתנדה ומת בנדויו סוקלין את ארונו:

משנה ז

בשעת מיתתו אמר לבנו בני חזור בך בארבעה דברים שהייתי אומר אמר לו ולמה לא חזרת בך אמר לו אני שמעתי מפי המרובים והם שמעו מפי המרובים אני עמדתי בשמועתי והם עמדו בשמועתן אבל אתה שמעת מפי היחיד ומפי המרובין מוטב להניח דברי היחיד ולאחוז בדברי המרובין אמר לו אבא פקוד עלי לחבירך אמר לו איני מפקיד אמר לו שמא עילה מצאת בי אמר ליה לאו מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך:

- מדוע, לא קיבל עקביא את הכרעת הרוב?
- מדוע בנו מחויב לקבל את דעת הרוב? - מה זה מלמד על טיב ההכרעה? מתוך אילו חכמים מחושב הרוב?

הרב קוק עולת ראי"ה – תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר +ישעיהו נ"ד+ וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך, אל תקרי בניך אלא בוניך. +תהלים ק"ט+ שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול +תהלים קכ"ב+ יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך +תהלים קכ"ב+ למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך +תהלים קכ"ב+ למען בית ה' אלהינו אבקשה טוב לך +תהלים כ"ט+ ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

יש טועים שחושבים, שהשלום העולמי לא יבנה כי-אם ע"י צביון אחד בדיעות ותכונות, וא"כ כשרואים תלמידי חכמים חוקרים בחכמה ודעת תורה, וע"י המחקר מתרבים הצדדים והשיטות, חושבים שבזה הם גורמים למחלוקת והפך השלום.

ובאמת אינו כן, כי השלום האמתי אי אפשר שיבוא לעולם כי-אם דוקא ע"י הערך של רבוי השלום. הרבוי של השלום הוא, שיתראו כל הצדדים וכל השיטות, ויתבררו איך כולם יש להם מקום, כל אחד לפי ערכו, מקומו ועניונו. ואדרבא גם הענינים הנראים כמיותרים או כסותרים, יראו כשמתגלה אמתת החכמה לכל צדדיה, שרק ע"י קיבוץ כל החלקים וכל הפרטים, וכל הדעות הנראות שונות, וכל המקצעות החלוקים, דוקא על ידם יראה אור האמת והצדק, ודעת ד' יראתו ואהבתו, ואור תורת אמת. על-כן תלמידי חכמים מרבים שלום, כי במה שהם מרחיבים ומבארים ומילדים דברי חכמה חדשים, בפנים מפנים

שונים, שיש בהם רבוי וחילוק ענינים, בזה הם מרבים שלום, שנאמר וכל בניך למודי ד'. כי כולם יכירו שכולם גם ההפכים בדרכיהם ושיטותיהם כפי הנראה, המה כולם למודי ד', ובכל אחת מהנה יש צד שתתגלה על ידו ידיעת ד' ואור אמתו.

ורב שלום בניך, לא אמר גדול שלום בניך, שהיה מורה על ציור גוף אחד גדול, שאז היו הדברים מתאימים לאותו הרעיון המדומה, שהשלום הוא צריך דוקא לדברים אחדים ושיווי רעיונות, שזה באמת מגרע כח החכמה והרחבת הדעת, כי אור הדעת צריך לצאת לכל צדדיו, לכל הפנים של אורה שיש בו, אבל הרבוי הוא רב שלום בניך, אל תקרי בניך, אלא בוניך, כי הבנין יבנה מחלקים שונים, והאמת של אור העולם תבנה מצדדים שונים ומשיטות שונות, שאלו ואלו דברי א-להים חיים, מדרכי עבודה והדרכה וחנוך שונים, שכל אחד תופס מקומו וערכו. ואין לאבד כל כשרון ושלמות כי אם להרחיבו ולמצוא לו מקום, ואם תראה סתירה ממושג למושג, בזה תבנה החכמה ביתה, וצריך לעיין בדברים איך למצא את החוק הפנימי שבמושגים, שבזה יתישרו הדברים ולא יהיו סותרים זה את זה, ורבוי הדעות שבא ע"י השתנות הנפשות והחנוכים דוקא הוא המעשיר את החכמה והגורם הרחבתה, שלסוף יובנו כל הדברים כראוי ויוכר שאי אפשר היה לבנין השלום שיבנה כי אם על ידי כל אותן ההשפעות הנראות כמנצחות זה את זה.